

מסורת הש"ס

אור לארבעה עשר

פרק ראשון פסחים

ז.

עין משפט
נר מצוה

למ' א מ"י פ"ה מהל' אשת הלכה א סמג עשין מה חזקתא ס"י סמג טו"ע אר"ע ס"י סמג ספ"ק כ"א:
ב ב מ"י פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה י טו"ע אר"ע ס"י סמג ספ"ק ח:
בא ג מ"י פ"ו מהלכות מ"ש וז"ל הלכה י: מב ד טו"ע אר"ע ס"י סמג ספ"ק ד:
בא ו מ"י פ"ו מהלכות מ"ש וז"ל הלכה יא:

(א) לקמן כא: [ע"ש], (ב) כ"מ כו. שקלים פ"ו מ"ב, (ג) [ע"י ח"י דה"ט: ד"ה גנוגל], (ד) [גרי"ף] ובדל"ש למא ובר"ף א"ר רב פפי משמיה דרבא אמר על ביעור חמץ רב פפא משמיה דרבא אמר לבער [וברא"ש א"ר קל"ה גרי"ף] (לפניו אשתא ברב"ש ממש כ"ג ה"ר"ף בלי שום שניו), (ה) ויבמות 5: וש"ג, (ו) [וע"פ מוס' כ"מ כו. ד"ה כהנא], (ז) [וע"פ מוס' כ"מ כו. ד"ה כהנא],

מוסף רש"י

המקדש ממש שעות ולמעלה. על כרחך מתחלת שם ממעט, דאי לאהר שם דלסור מדאורייתא, מאי אשתא לשמעיה, פשיטא דלסור מקדשין בלסוריה הנא (לקמן ב"א). אפילו בחיטין קורדינתא. קשות הן ואפילו דלסור חמץ בלא לחשם חמץ, כגון שפלו עליהם מים, אסור (ש"ס) לפני סוכה בהמה. צירושלים (ב"ב) (כ"ב). לעולם. מן בשעת הרגל צ"ן שלא בשעת הרגל מעשר. שריב שבר האכל צירושלים משנה, לפי שאין אדם שוהה צירושלים עד שישלם כל מעשיו ויחנן מעות מעשר לפני העיר או לאהבו וישיב העיר וכו' הוללות מעשר לוקחין וכו' בהמות לנחלים, דגמור שם שם מעשר משלמים (ש"ס). ברה הבית חרולין. ואפילו בשעת הרגל, ואפ"כ שריב מעות שבער מעשר, שפלו רגלים מביאין מעות מעשיותיהן כאלהם, לא שפיקין וזאת דשחא ואולתין בחר רגל, אלא אמרין מלפני הרגל נפלו כח ואולתין הן (ש"ס). בירושלים. בשאר שווקים שנה. בשעת הרגל מעות העיר מעשר, בשאר מעות העיר מעשר, בשאר ימות השנה חרולין. דרוב מעות שבער חולין (ש"ס). מאי טעמא. אשתא כאלהם, לא שפיקין וזאת מלפני הרגל נפלו כדאמין ברה הבית (ש"ס). הוראלי ושווקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום. ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מלאום מכביד השוק, אלא הוה היתא א"ן לר"ך להתכבד בכל יום שאין מיטו ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע, ועוד שאין אדם נכנס שם כמנהג ובלאק שגל רגליו (ש"ס). לבער חמץ. מה משפיה ביום מן החמץ קורא ביעור, כמו (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית (סודור רש"י) ט"ו שנה. הוראלי ח"א ט"ו 19 וז"ל ט"ו יז.

מוסף תוספות

א. ולית ליה אלא חד מוכר ואולתין בחר רוב. מוס'ס' מלאה. ב. [ו]האקטא משמע דע"י כיבוד בלא בדיקה נמצאים. מוס'ס' רש"י. ד. דוטר שיעוריהו אפי' בלא בדיקה הן מתכבדין. ש"ס. ה. [ש"ס]. וכן הגירסא בכל הראשונים. ו. דהא חשיב ליה אחר ברכת המילה, וכן משמע דקאמר חתם וכו' והעומדים שם אומרים כשם שזכנו דלאחר מילה הוא אומר אותה. מוס'ס' ר. ט. שמה לא יעשה האחר המצוה ונמצא שמוכר שם שמים לבטלה. ש"ס.

וניבטליה בשית. ליתקנו רבנן לכל אדם ליבטל כלזו בתחלת ש' דהשתא לא פשע דליכא זכרון טובא שהרי עסוק בשריפתו: כיון דאסורא דרבנן. דמשעברו חמש כלאורייתא דמי ואינו שלו ולא מצי עליה ומשהי ליה פורתא עבר עליה:

המקדש. אשה: משע שעות ולמעלה.

מתחלת ש' דאסורא דרבנן הוא: אפילו בחיטין קורדיניסא. ה'ומחיס בזהי אררט קשין הם מאל אפילו הכי אין חוששין לקדושין אם בלא עליהם מים. ואף על גב דלמי אסור הנאת חמץ דרבנן דש' ומפקע קידוש מורה ושרי אשת איש לעלמא הא מתרלין בכהמ דוכתין. כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר צ"ד הפקר וסם הפקירה ממונו: עיסה מוגלגלת. שלא החמילה ומפני אימת כבוד רבו אין יכול לקום ולילך ולאפותה: קדשים ומנעל לה. כלזו דעדיין היא צרסותו שלא נאסרה עליו: דיקא נמי. דעדיין לא החמילה דקתני היה יושב צבית המדרש דמשמע מפני שאין יכול לקום ולילך משם הוא מבטלה כלזו ואי בחמץ גמור למה לי יושב צבית המדרש ואפילו אם היה פנוי מה ציד לעשות יותר השצתה כלזו וזה ביעורו אלא ודאי כשיש צידו לתקן קאי וצידו לאפותה אם היה פנוי הואיל ולא החמילה עדיין. ומשום וסם טוב צבית יושב צבית המדרש ושצת מתוקמא בחמץ גמור ובארבעה עשר שחל להיות בשצת: כיון שרצפה מלא. קס"ד אם נשתמשו צביה וזו מנה יותר מחמץ אולתין בחר רובא ומותרת: רוב אולתין בחר צירושלים כל ימות השנה ממעות מעשר שני הן לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן ברגל ונותנין אותם לצני העיר בטובת הנאה והן אולתים אותם בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן כדקיימא לן במנחות (דף פג.) הלך לוקחין מהן בהמות דכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו מביא מעות חולין ואפ"כ דליכא למימר שחל מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן ספק אסורא לחומרא: בשר הצני. לעולם מעות מעשר מרובין צירושלים ממעות חולין לא מספיקין להו במעשר דאולתין בחר רובא דשתא ואמרין לאו האידעא נפול אלא קודם הרגל. וצירושלים בשר ימות השנה חולין דרוב מעות העיר חולין ובשעת הרגל מעשר כדמפרש טעמא

מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרין קודם הרגל הוה משתכחי בשעת כיבוד אכל הר הצית מתוך שהוא משופע והרוב מכבדתו מעפרו ועוד שאין אדם נכנס באבק שעל גבי רגליו ואינו עשוי להתכבד. אלא כל דבר העשוי להתכבד אמרין קמאי קמאי אדון וסתם תיבות משתמשין בהן אולתין נוטילין ראשון ראשון כדי שכן נשתמחו דקדק זה אור לארבעה עשר והאי דבשרתא היא ומהה שמה מוכיח עליה. שהרי הוא זה ימים וזמן הוא: שרבו ימי המלא. וראוי להיות מעופש משכנס הפסח: אי הכי פשיטא. אפי' ספק ליכא דמסתמא ודאי דקדק והא מנה היא: אם רוב חולין. נשתמשו בה חולין אלא בחר רובא חולין ולא בחר בתרא: ליצורין ליצורין. של מעשר צבית זו ושל חולין צבית זו וציוס א': בגומא. דליכא למימר זיל בחר בתרא דקמאי הא שקלינהו משום דיש לחוש שמה בגומא נטמן ולא ראוהו: כלעבר כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע. ושפיר דמי דברכה קודם עשיית המנוה צעין כדלקמן [ע"ש]:

לפני סוכה בהמה אעולם מעשר. פ"ה אר"פ דליכא למתלי במוכר כמו כלוקח מספיקא תלין לחומרא ואין נראה לר"י דסמוך מיעוטא דחולין דשאר מעות לפלגא דמוכר וה"ל רובא להימר ואור"י דלוקחים הוה רובא דכמה בני אדם עומדים על זהמה אחת לקנות: ב. בהר הבית אעולם חולין. מקשה ר"י היאך נמצאו שם הא חמץ ב' הרואה (בכרות סב.) לא יכנס בזה הבית ממשות המדרות בסדינו ואור"י דאינו אסור אלא היכא דנושאן צפרהסא צסדינו דגנאי הוא דנראה כהולך שם לסחורה אכל צנינא לא:

עשויין להתכבד בב' יום. קשה

לר"י דמסקי' צפרק דס' הדנה (מד' ט: ושם) גבי שרץ שנמצא צמיו אין חוקמו מתכבד אלא על ידי צדיקה² ומיך דשרץ שהוא כצדשה³ אין חוקמו כל כך מתכבד כמו צמעות⁴ (T):

ב. לעקר כ"ע לא פליגי דהבא

משמע. מכאן היה מנריך רש"א⁵ לצדק לפני המילה להכניסו ולא לחל המילה ישקר צצרכו דלהכניסו להבא משמע ועוד שצריך לצדק עובר לעשייתו ולא נראה לר"ת דצפרק ר' אליעזר דמילה (שם דף קל: ושם) מניח המל אומר אקב"ו על המילה אפי' הכן אומר להכניסו משמע לאחר המילה מקומו אר"פ דלהכניסו משמע להבא לא קשה דלא על זאת הנעשה עכשיו מצד אלא משצח ומודה להקצ"ה שזונו על המילה כשתבא לידו ומיקנה כאל לגלות ולהודיע שזו המילה נעשה לשם יוצרנו ולא לשם ע"ג ולא לשם מורנא ולא לשם הר גזים ואין צריך לצדק עובר לעשייתו אלא במקום שהעשה המנוה הוא מוכר אלא כשמצד אחר לא⁶ ומדע שהרי צרכת אירוסין אינו מצד אלא אחר אירוסין: כ

הוי אמר רבה לא תימא שרבתה מצה אלא אימא השרבו ימי מצה עילוויה אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו ימי מצה עילוויה אמרין כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושדא עילוויה ועפשא טפי ומי אולתין בחר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר יתיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בחר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק הבא במאי עסקין כגון שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשתמשו בה ציבורין ציבורין רב פפא אמר כגון דאשתכח⁷ בגומא: אמר רב יהודה הבורק צריך שיברך מאי מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר)⁸ לבער חמץ רב פפא אמר משמיה דרבא על ביעור חמץ בלבער כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע כ

קודם הרגל נפול כדאמין צנמאין בשר הצית הואיל ושווקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום מפני הטיט ואי נפול קודם הרגל הוה משתכחי בשעת כיבוד אכל הר הצית מתוך שהוא משופע והרוב מכבדתו מעפרו ועוד שאין אדם נכנס באבק שעל גבי רגליו ואינו עשוי להתכבד. אלא כל דבר העשוי להתכבד אמרין קמאי קמאי אדון וסתם תיבות משתמשין בהן אולתין נוטילין ראשון ראשון כדי שכן נשתמחו דקדק זה אור לארבעה עשר והאי דבשרתא היא ומהה שמה מוכיח עליה. שהרי הוא זה ימים וזמן הוא: שרבו ימי המלא. וראוי להיות מעופש משכנס הפסח: אי הכי פשיטא. אפי' ספק ליכא דמסתמא ודאי דקדק והא מנה היא: אם רוב חולין. נשתמשו בה חולין אלא בחר רובא חולין ולא בחר בתרא: ליצורין ליצורין. של מעשר צבית זו ושל חולין צבית זו וציוס א': בגומא. דליכא למימר זיל בחר בתרא דקמאי הא שקלינהו משום דיש לחוש שמה בגומא נטמן ולא ראוהו: כלעבר כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע. ושפיר דמי דברכה קודם עשיית המנוה צעין כדלקמן [ע"ש]: מעיקרא

רבינו חננאל

וניבטליה בשעה שעות ולמעלה. על כרחך מתחלת שם ממעט, דאי לאהר שם דלסור מדאורייתא, מאי אשתא לשמעיה, פשיטא דלסור מקדשין בלסוריה הנא (לקמן ב"א). אפילו בחיטין קורדינתא. קשות הן ואפילו דלסור חמץ בלא לחשם חמץ, כגון שפלו עליהם מים, אסור (ש"ס) לפני סוכה בהמה. צירושלים (ב"ב) (כ"ב). לעולם. מן בשעת הרגל צ"ן שלא בשעת הרגל מעשר. שריב שבר האכל צירושלים משנה, לפי שאין אדם שוהה צירושלים עד שישלם כל מעשיו ויחנן מעות מעשר לפני העיר או לאהבו וישיב העיר וכו' הוללות מעשר לוקחין וכו' בהמות לנחלים, דגמור שם שם מעשר משלמים (ש"ס). ברה הבית חרולין. ואפילו בשעת הרגל, ואפ"כ שריב מעות שבער מעשר, שפלו רגלים מביאין מעות מעשיותיהן כאלהם, לא שפיקין וזאת דשחא ואולתין בחר רגל, אלא אמרין מלפני הרגל נפלו כח ואולתין הן (ש"ס). בירושלים. בשאר שווקים שנה. בשעת הרגל מעות העיר מעשר, בשאר מעות העיר מעשר, בשאר ימות השנה חרולין. דרוב מעות שבער חולין (ש"ס). מאי טעמא. אשתא כאלהם, לא שפיקין וזאת מלפני הרגל נפלו כדאמין ברה הבית (ש"ס). הוראלי ושווקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום. ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מלאום מכביד השוק, אלא הוה היתא א"ן לר"ך להתכבד בכל יום שאין מיטו ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע, ועוד שאין אדם נכנס שם כמנהג ובלאק שגל רגליו (ש"ס). לבער חמץ. מה משפיה ביום מן החמץ קורא ביעור, כמו (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית (סודור רש"י) ט"ו שנה. הוראלי ח"א ט"ו 19 וז"ל ט"ו יז.

א. ולית ליה אלא חד מוכר ואולתין בחר רוב. מוס'ס' מלאה. ב. [ו]האקטא משמע דע"י כיבוד בלא בדיקה נמצאים. מוס'ס' רש"י. ד. דוטר שיעוריהו אפי' בלא בדיקה הן מתכבדין. ש"ס. ה. [ש"ס]. וכן הגירסא בכל הראשונים. ו. דהא חשיב ליה אחר ברכת המילה, וכן משמע דקאמר חתם וכו' והעומדים שם אומרים כשם שזכנו דלאחר מילה הוא אומר אותה. מוס'ס' ר. ט. שמה לא יעשה האחר המצוה ונמצא שמוכר שם שמים לבטלה. ש"ס.